

Motion till riksdagen 2024/25:3408

av **Jacob Risberg m.fl. (MP)**

med anledning av skr. 2024/25:114 Strategisk exportkontroll 2024 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ett förbud bör införas mot export av krigsmateriel till diktaturer, krigförande länder och länder där allvarliga och omfattande kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer, inklusive följdleveranser, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden kan skärpas och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att säkerställa att svensk krigsmateriel inte indirekt hamnar i orätta händer genom export via allierade, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

Motivering

År 2024 uppgick den svenska exporten av krigsmateriel till över 29 miljarder kronor – den högsta siffran någonsin. I takt med att Europa rustar upp sin försvarsförmåga kommer svensk vapenexport att öka. Men svensk vapenexport måste ske under strikt reglerade former och med största hänsyn till demokrati och mänskliga rättigheter. Därför vill Miljöpartiet lämna följande synpunkter på regeringens skrivelse.

Export till odemokratiska länder

Under perioden 2022–2024 gick en tredjedel av den svenska vapenexporten till icke-demokratier, baserat på vilka länder som organisationen Freedom House rankar som ”ofria” och ”delvis ofria”. Förenade Arabemiraten – ett land där yttrandefriheten är kraftigt begränsad och medborgare riskerar långa fängelsestraff för kritik mot regimen – var den största importören från Sverige 2024. Detta är oacceptabelt, och visar tydligt bristerna i dagens lagstiftning. Förenade Arabemiraten förser dessutom den paramilitära gruppen RSF i Sudan med vapen. Trots att det saknas bevis för att svensktillverkade vapen används av RSF, bidrar vapenhandeln till att stärka och legitimera regimen och Förenade Arabemiratens agerande.

Dagens ramverk, trots införandet av det s.k. demokratikriteriet, är fortfarande otillräckligt. Export till länder som Turkiet och Qatar beviljas trots upprepade brott mot mänskliga rättigheter. Miljöpartiet har därför länge förespråkat ett absolut exportförbud till diktaturer, krigförande länder och länder där grova kränkningar av mänskliga rättigheter förekommer. Ett sådant förbud måste även omfatta följdleveranser. Detta ska dock inte hindra att Sverige solidariskt kan bistå ett angripet land med vapen, som tyvärr har blivit aktuellt efter Rysslands fullskaliga invasion av Ukraina. Den svenska vapentillverkningen och vapenexporten får inte heller urholka det globala arbetet för fred, demokratisering och mänskliga rättigheter.

Den historiska upprustning av försvaret vi står inför kommer även att innebära ökad import av krigsmateriel. Miljöpartiet anser att en lagstiftning som motsvarar den som finns gällande export av krigsmateriel även tas fram för import av densamma, något vi utvecklar i motion 2024/25:3038 Stärkt beredskap och ett robustare samhälle.

Följdleveranser till Israel och produkter med dubbla användningsområden

Trots ett exportstopp till Israel sedan oktober 2023 förekom följdleveranser under 2024. Dessa gällde komponenter som initialt inte klassificerats som krigsmateriel men som sedermera används i militära sammanhang. Detta illustrerar tydligt problemen med det nuvarande regelverket för följdleveranser och kontrollen av produkter med dubbla användningsområden. Miljöpartiet vill att det ska ställas tydliga krav på användningen av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden. Exempelvis ska utrustning för massövervakning inte exporteras till länder som förtrycker sin egen befolkning eller där man kan förvänta sig att utrustningen skulle användas för att förfölja en politisk opposition i landet. Vi vill att regeringen tillsätter en utredning för att se över hur exportkontrollen av produkter med dubbla användningsområden kan skärpas ytterligare.

Export via allierade – en gråzon

Natomedlemskapet gör frågan om striktare regelverk än mer aktuell. Regeringen har klargjort att Sveriges Natomedlemskap förändrar förutsättningarna för krigsmateriel-export inom Sveriges nationella regelverk. I skrivelsen framgår att Sveriges medlemskap i Nato stärker de försvars- och säkerhetspolitiska skäl som talar för att bevilja tillstånd för export av krigsmateriel till andra medlemsstater inom Nato.

Miljöpartiet menar att medlemskapet i Nato inte får trumfa kriterier om mänskliga rättigheter och demokrati i beslut om export. Redan nu värderas samarbetet inom Nato högt i besluten, men eventuellt skulle även försäljning till andra länder som Natomedlemsstater i sin tur samarbetar med kunna bli aktuellt. Detta även om det gäller stater som Sverige vanligtvis inte skulle godkänna att företag i Sverige exporterade till. Sverige har exempelvis exporterat radarsystem till Filippinerna via amerikanska marinen, trots att Sverige med all sannolikhet inte skulle ha godkänt export direkt till den filippinska militären vid den tidpunkten. Det finns således risker med ökat samarbete då andra länder inte har lika strikta exportrestriktioner som vi, exempelvis Frankrike, som måste tas i beaktande framåt. Denna gråzon riskerar att undergräva Sveriges exportkontrollregim. Miljöpartiet kräver att tydligare garantier införs för att motverka detta.

Jacob Risberg (MP)

Janine Alm Ericson (MP)

Emma Berginger (MP)